

Handläggare
Lisa Allinger
Telefon: 08-508 25 370

Till
Socialnämnden
2020-09-22

**Redogörelse för tre pågående budgetuppdrag gällande
stärkt samordning och styrning av sociala insatsgrupper,
utveckling och förstärkning av arbetet med avhoppare
samt utökning av målgrupp**

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner redogörelsen för tre pågående budgetuppdrag gällande stärkt samordning och styrning av sociala insatsgrupper, utveckling och förstärkning av arbetet med avhoppare samt utökning av målgrupp.

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Jenny Swärd
avdelningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

Sociala insatsgrupper (SIG) har funnits i staden sedan 2012 för målgrupperna 12 – 18 år respektive 19 – 29 år. Socialförvaltningen har identifierat behov av ökad likställighet gällande arbetet med SIG unga och behov av att i ett tidigt skede stötta ungdomen och dess familj för att den unge inte ska utveckla en kriminell livsstil. Därför kommer en vägledning och en uppföljningsstruktur för SIG unga tas fram. Socialnämnden har sedan tidigare fattat beslut om en vägledning för arbetet med SIG unga vuxna. Under 2020 genomförs ett arbete med att ta fram och börja använda en ny uppföljningsmall gällande in- och utskrivna inom SIG unga vuxna. Syftet är att kunna följa arbetet på ett bättre sätt. Att vägleda och följa upp resultatet med SIG är en prioriterad fråga. En planering för att identifiera fler effektiva metoder för att minska kriminaliteten finns. Socialförvaltningen samordnar och leder stadsdelsförvaltningarnas och arbetsmarknadsförvaltningens arbete med SIG.

Socialförvaltningen har sedan 2016 haft i uppdrag att arbeta med avhoppare via polisens sektion för brottsoffer och personsäkerhet (BOPS). Arbetet bedrivs på Enheten för hemlösa. Sammanlagt har 33 avhopparärenden handlagts sedan start. Antalet avhoppare har ökat stadigt och den största ökningen har skett sedan hösten 2019. Totalt har 12 ärenden avslutats vid avhopparverksamheten varav fem av dem avslutats helt enligt plan. Det får anses som ett gott resultat med tanke på ärendenas komplexitet.

Socialförvaltningen föreslår att mottagandet utvidgas till att även ta emot ärenden från lokalpolisområden där förvaltningens representant tillsammans med den lokala polisens avhopparsamordnare gör bedömningen att individen inte kan vara kvar i Stockholm utifrån stark hotbild och skyddsbehov. Förslaget är också att sänka åldersgränsen från 20 år till 18 år. Syftet med att bredda målgruppen är att nå fler avhoppare.

Socialförvaltningen har köpt in licens och utbildning för behandlingsprogrammet "Kriminalitet som livsstil" till socialförvaltningens behandlingsenhet. Socialförvaltningen föreslår att samtliga stadsdelsförvaltningar ska kunna erbjuda programmet till de individer som vill ha stöd för att lämna en kriminell livsstil. Socialförvaltningen erbjuder konsultativt stöd till stadsdelsförvaltningarna i avhopparfrågor.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner redogörelsen för tre pågående budgetuppdrag gällande stärkt samordning och styrning av sociala insatsgrupper, utveckling och förstärkning av arbetet med avhoppare samt utökning av målgrupp.

Bakgrund

Socialnämnden har följande uppdrag i Stockholms stads budget 2020 rörande avhoppare:

- Socialnämnden ska ha en samordnade och styrande roll i stadsdelsnämndernas och arbetsmarknadsnämndens arbete med att permanenta sociala insatsgrupper och ska i det arbetet definiera gränsdragningen mellan sociala insatsgrupper och avhopparverksamheten samt säkerställa att det finns en tydlig vägledning för hur staden arbetar med respektive målgrupp och verksamhet.
- Socialnämnden ska utveckla och stärka arbetet med avhoppare i samverkan med berörda nämnder och bolag,

samt arbeta för en breddad avhopparverksamhet dels genom att bistå stadsdelsnämnderna i särskilt komplexa ärenden, dels genom att samordna avhopparplaceringar med stark hotbild över hela staden där den föreliggande risken bedöms som hög.

- Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen utreda effekter och konsekvenser av en eventuell utökad målgrupp för stadens avhopparverksamhet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor och socialtjänstavdelningen. Avdelningschefer vid stadsdelsförvaltningarna har givits möjlighet att yttra sig om ärendet vid avdelningschefsnätverk den 2020-06-26. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 2020-09-16. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 2020-09-17.

Ärendet

Under senare år har våldet i kriminella miljöer utvecklats på ett oroväckande sätt och allt yngre individer är involverade i allvarlig kriminalitet¹. Stockholms stad ser detta som en angelägen fråga och arbetar på olika sätt för att skapa social trygghet. Socialförvaltningen ansvarar bl. a för att styra och samordna sociala insatsgrupper (SIG), bedriva och utveckla avhopparverksamheten på Enheten för hemlösa samt medverka i Trefas- Förstärkt samverkan², tillsammans med SLK, polisen, Kriminalvården och stadsdelsförvaltningarna i Järva.

Sociala insatsgrupper

Sociala insatsgrupper (SIG) har funnits i Stockholms stad sedan 2012 och bygger på samverkan mellan socialtjänsten, polis och andra för individen viktiga aktörer. Syftet med sociala insatsgrupper är att stötta individer att bryta med kriminella nätverk och/eller en kriminell livsstil. Idag arbetar de sju ytterstadsstadsdelarna med sociala insatsgrupper. Arbetet är uppdelat på SIG unga (12-18 år) och SIG unga vuxna (19-29 år).

¹ Skjutningar i kriminella miljöer – En intervjustudie, Brå 2019:3

² Inom Trefas kartlägger man och gör gemensamma lägesbilder av de individer som står för det dödliga våldet i Järva samt vidtar åtgärder som behövs för att säkerhetsställa att det yttersta görs för att förhindra dödligt våld.

SIG unga 12-18 år

SIG unga riktar sig till ungdomar med normbrytande beteende, kriminalitet, missbruk och hög skolfrånvaro. Det finns behov av att i ett tidigt skede stötta ungdomen och dess familj för att den unge inte ska utveckla en kriminell livsstil genom att bevilja SIG eller annan lämplig insats. Insatsen bygger på samverkan mellan socialtjänst, polis, skola, den unge och dennes familj, hälso- och sjukvård, andra för individen relevanta myndigheter och aktörer. Socialtjänsten i stadsdelsförvaltningarna samordnar och driver arbetet. Insatsen bör lämpligen beviljas tidigt under utredningstiden och det är viktigt att stärka ungdomens motivation att vilja lämna kriminalitet eller minska risken att dras in i kriminalitet. Samtycke till att sekretessen bryts vid genomförande av insatsen är en förutsättning när den unge och dess familj tackat ja till insatsen SIG. Inom ramen för en utredning av en ung persons behov av stöd och skydd kan dock socialtjänsten alltid med stöd av 11 kap. 2 § SoL ta utredningskontakter utan att samtycke till detta finns om det bedöms nödvändigt för att kunna slutföra utredningen. SIG i sig ges som en biståndsbedömd insats och utöver det samordnade stödet från lotsen/samordnaren är följande insatser vanligt förekommande: MST (Multisystemisk terapi), SKKP (Särskild kvalificerad kontaktperson), familjebehandling, stöd via stödcentrum för unga brottsoffer i de fall den unge själv är utsatt för brott.

Stadsdelsförvaltningarna ansvarar för barn och unga i behov av skydd och stöd vilket regleras i SoL och LVU oavsett om den enskilde har beviljats SIG eller inte. Enligt LVU ska beslut om vård fattas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende och socialnämnden inte kan genomföra behövlig vård i samförstånd med vårdnadshavaren och den unge, när denne fyllt 15 år. Socialtjänsten har också särskilda uppgifter vad gäller yttrande till domstol gällande unga lagöverträdare som framgår av lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL. Socialtjänsten ska i sitt yttrande enligt LUL lämna en redogörelse för barnets personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt om stadsdelsförvaltningen finner det nödvändigt. För att kunna lämna den redogörelsen kan det till exempel ingå att inhämta information från polisen kring den unge samt undersöka om den unge ingår i ett kriminellt nätverk för att vid behov snabbt kunna fatta beslut om SIG eller annan lämplig insats.

Socialförvaltningen har under våren 2020 inventerat hur arbetet med SIG unga ser ut i de sju stadsdelarna och då identifierat behov av ökad likställighet.

SIG unga vuxna 19-29 år

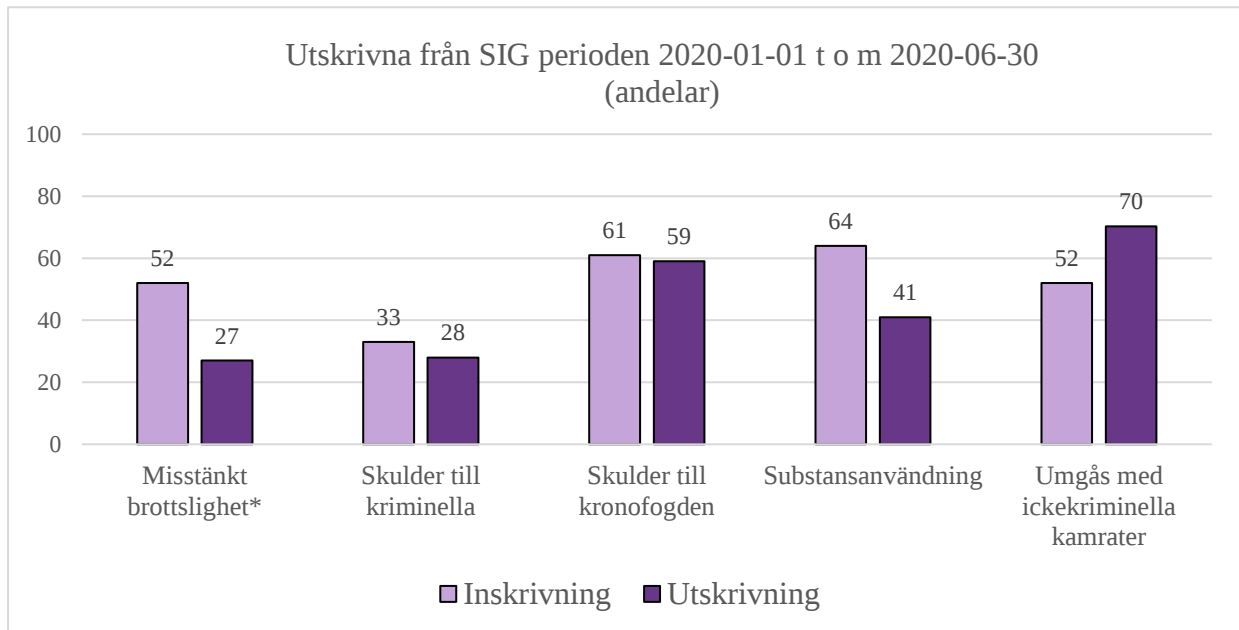
SIG unga vuxna riktar sig till individer mellan 19 och 29 år som har behov av stöd för att bryta en kriminell livsstil och är motiverad att delta i de insatser som föreslås. Sociala insatsgruppen kan länka till alla relevanta insatser inom socialtjänsten. SIG kan också länka till andra myndigheter och aktörer, t.ex. hälso- och sjukvården, arbetsmarknadsförvaltningen och civilsamhället. En förutsättning är att individen samtycker till att sekretessen hävs enligt 10 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, för att polisen, socialtjänsten och andra myndigheter och berörda aktörer ska få en gemensam bild av individens situation och behov, och därmed bättre förutsättningar för att samordna och genomföra sina insatser. Att individen samtycker till samarbete med polisen är ett absolut kriterium. Om detta samtycke inte kan uppnås genom att motivera och initiera till positiv förändring och hävande av sekretessen, kan individen inte bli inskriven i SIG. Motivationsfasens längd kan variera, men 3 – 5 samtal är vanligt för att komma fram till om individen är tillräckligt motiverad för insatsen eller inte.

Polisen gör kontinuerliga bedömningar av hotbild och skyddsbehov gällande individerna som är inskrivna i SIG. I vissa fall kan den enskildes behov p.g.a. hög hotbild inte tillgodoses på hemmaplan inom den egna verksamheten utan den enskilde behöver komma till ett boende som skyddar från hotbilden, ibland på annan ort. Socialförvaltningen har identifierat ett utvecklingsbehov i att mer aktivt stötta stadsdelsförvaltningarna i dessa ärenden.

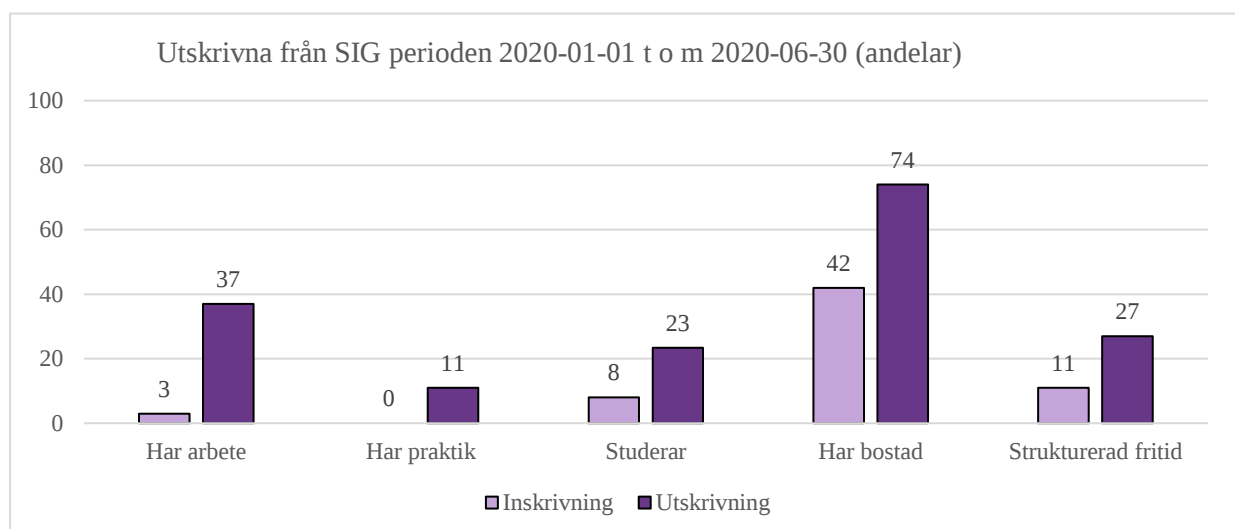
I december 2019 fattade socialnämnden beslut om en vägledning för stadsdelsförvaltningarnas arbete med sociala insatsgrupper för unga vuxna (19-29 år). Vägledningen beskriver och tydliggör processer för arbetet med sociala insatsgrupper inklusive kriterier för in- och utskrivning. Syftet med vägledningen är att stadsdelsförvaltningarna ska arbeta mer likställt och för ökad måluppfyllelse. Vägledningen implementeras under 2020 och revideras i början av 2021. Under våren har en gemensam uppföljningsstruktur tagits fram. Att vägledningen och uppföljningsstrukturen följs är en prioriterad fråga för socialförvaltningen.

Resultat SIG unga vuxna

Under första halvåret 2020 har 46 nya individer skrivits in i SIG unga vuxna, varav 43 män och tre kvinnor. Under samma period har 35 individer skrivits ut, varav 33 män och två kvinnor. Totalt har det funnits 108 individer inskrivna under första halvåret 2020.

*Registrerad misstanke om brott vid inskrivning och sex månader tillbaka respektive registrerad misstanke om brott från inskrivning fram till utskrivning.

Diagrammen visar resultat från de 35 individer som skrivits ut från SIG unga vuxna under första halvåret 2020. Som framgår av diagrammen kan man se en viss positiv förbättring gällande andelen individer som är misstänkta för brottslighet, har skulder till kriminella och till kronofogden, är i missbruk och umgås med icke-kriminella kamrater vid in- respektive utskrivning. Positivt är att andelen individer som har arbete, praktik eller studerar, har bostad och en strukturerad fritid har ökat. Det finns däremot behov av att utveckla arbetssätt för att nå bättre resultat gällande andelen som är fortsatt misstänkt för brottslighet under inskrivning och fram till utskrivning.

Orsakerna till att en individ skrivs ut kan vara flera, t.ex. att målen för insatsen är uppfyllda eller att individen själv avbryter kontakten. SIG kan också avsluta kontakten t.ex. vid återfall i kriminalitet eller missbruk.

Styrning och samordning av SIG

För att stärka styrning och samordning samt implementering av vägledningen har socialförvaltningen under året inrättat en tydligare struktur för detta som bygger på tre nivåer:

- Styrgrupp bestående av berörda förvaltningschefer
- Styrande samverkansgrupp bestående av berörda avdelningschefer
- Operativ ledningsgrupp bestående av berörda biträdande enhetschefer, enhetschefer och samordnare

Ansvarig utredare på socialförvaltningen anordnar även olika kompetenshöjande aktiviteter för chefer och medarbetare inom SIG, i syfte att öka likställigheten i staden och kunskaperna om målgruppens behov samt implementera vägledningen för SIG unga vuxna.

Socialförvaltningens avhopparverksamhet

Socialförvaltningens enhet för hemlösa fick 2016 i uppdrag att handlägga ärenden gällande enskilda i Stockholms stad som vill hoppa av från kriminella nätverk. Bakgrunden till uppdraget var att polisens brottsoffer och personsäkerhetssektion (BOPS) ville ha en ingång till staden. Socialförvaltningen har byggt upp en verksamhet med särskild kompetens för målgruppen. Under 2020 har avhopparverksamheten förstärkts med en samordnare som bl.a. har i uppdrag att arbeta nära polisens avhopparsamordnare och arbeta med systematisk uppföljning och utveckling av arbetet samt bistå stadsdelsförvaltningar i särskilt komplexa ärenden.

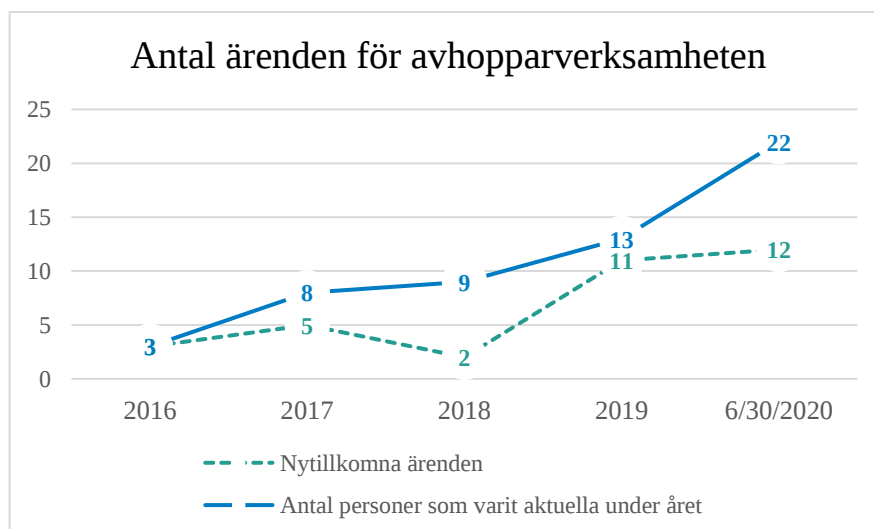
Avhopparverksamheten erbjuder målgruppen socialtjänstavdelningens samlade insatser och kompetenser. Avdelningen har under året startat en arbetsgrupp bestående av representanter från Enheten för hemlösa, Framtid Stockholm, Behandlingsenheten och Boende- och behandlingsenheten. Gruppen arbetar med att skraddarsy insatser utifrån individuella behov.

Insatser som erbjudits är bland annat budget- och skuldrådgivning, träningslägenhet med boendestöd, öppenvårdsbehandling, krisstöd, motivationssamtal, missbruksbehandling i heldygnsvård med kriminalitetsprogram, stöd i kontakter med sjukvård mm. Verksamheten har även upparbetat ett nära samarbete med såväl Jobbtorg Stockholm som Arbetsförmedlingen.

Alla avhoppare har under året börjat erbjudas en individuell behandlingskontakt på Behandlingsenheten efter första besöket vid Enheten för hemlösa, eftersom detta enligt avhopparverksamhetens erfarenheter är en kritisk period då individen ofta befinner sig i kris.

Socialförvaltningen har även placerat ett antal avhoppare utanför Stockholm genom avhopparprogram på den privata marknaden.

Antalet avhoppare har ökat stadigt sedan start, den största ökningen har skett sedan hösten 2019.

Sammanlagt har Enheten för hemlösa handlagt 33 avhopparärenden sedan start, 32 män och en kvinna. Under första halvåret 2020 har Enheten för hemlösa aktualiserat 12 nya ärenden, 11 män och en kvinna och sammanlagt arbetat med 22 avhopparärenden, 21 män och en kvinna. Utöver detta sker ett omfattande arbete inför en

aktualisering och alla kontakter med potentiella avhoppare leder inte till en ansökan från individen och aktualiseras därför inte. Signaler från polisen tyder på ett fortsatt ökat inflöde av ärenden.

Avhopparna som varit aktuella under 2020 har sin socialtjänsttillhörighet i följande stadsdelar:

- Hässelby-Vällingby
- Spånga-Tensta
- Rinkeby-Kista
- Skarpnäck
- Farsta
- Enskede-Årsta-Vantör

Avhopparna har en ålder mellan 21-54 år, medelåldern är 31 år. Tio kommer från kriminella grupperingar aktiva i Järvaområdet.

Resultat avhopparverksamheten

12 ärenden, elva män och en kvinna har från starten 2016 avslutat sin kontakt med Enheten för hemlösas avhopparverksamhet fram till 30 juni 2020. Av dem har fem, samtliga män, avslutats helt enligt plan och bedömts ha fullföljt sitt avhopp utifrån att personen inte var misstänkt för fortsatt brottslighet samt uppnått självständigt boende och självförsörjning.

14 av de nu 22 aktuella avhopparna är inte misstänkta för fortsatt brottslighet utifrån vad som framkommit i polisens register. Resultatet får ses som gott med tanke på ärendenas komplexitet. Av de avhoppare som förekommer i polisens register har en dömts till påföljd för brott begånget innan kontakten med avhopparverksamheten.

Utökning av avhopparprogrammets målgrupp

Hittills har förvaltningens avhopparverksamhet endast tagit emot ärenden via BOPS. Förvaltningen föreslår att mottagandet utvidgas till att även kunna ta emot ärenden från lokalpolisområden där förvaltningens representant tillsammans med den lokala polisens avhopparsamordnare gör bedömningen att individen inte kan vara kvar i Stockholm utifrån stark hotbild och skyddsbehov. Att samma enhet handlägger samtliga avhopparärenden som behöver placeras utanför Stockholm minskar risken för kollision mellan avhoppare som kan leda till hot och våld samt röjt skydd. Det bidrar även till att den kunskap som lokalpolisen har om individen tillvaratas.

Förslaget är också att sänka åldersgränsen från 20 år till 18 år. En utökning av målgruppen kan ske från och med 2021 under förutsättning att socialförvaltningen erhåller medel för uppdraget.

Genom en utökning av målgruppen tillvaratar man upparbetad kompetens och erfarenhet av arbetet med avhoppare som finns inom verksamheten idag. Verksamheten kan genom fungerande samverkan erbjuda fler individer adekvata insatser för att möjliggöra avhopp och erhålla stöd och skydd. I förlängningen kan detta också leda till att öka tryggheten för allmänheten och en minskning av skjutvapenvåldet.

De samhällsekonomiska vinsterna för staden som helhet vid avhopp från kriminalitet är höga. Dock kommer förslaget om en utökning av målgruppen sannolikt att leda till ökade kostnader för socialförvaltningen.

Ett ökat inflöde av ärenden ställer än högre krav på säkerhetsplanering då det är en målgrupp som både utövar och riskerar att utsättas för våld. Säkerhetsplaneringen kring avhopparärendenas besök är rigid och verksamheten arbetar aktivt med att undvika spontanbesök men det händer att avhoppare trots det kommer till verksamheten spontant, och då riskerar de att röja sig själva. Ju fler personer som ingår i en avhopparverksamhet desto mer allmänt känd blir adressen. Samma problematik har identifierats av Frivården som har haft en skjutning i anslutning till besök utanför sina lokaler. Viktigt vid en utökad målgrupp blir att hitta mötesplatser för fysiska möten som är säkra både för avhoppare och medarbetare.

Planering framåt för SIG och avhopparverksamheten
Socialförvaltningen har identifierat behov av att intensifiera samordningen kring arbetet med målgruppen SIG unga (12-18 år). Socialförvaltningen kommer därför, i samråd med stadsdelsförvaltningarna, ta fram en vägledning och en uppföljningsstruktur för denna målgrupp. Vidare kommer strukturen för samordning och styrning utvecklas genom att också bilda en operativ ledningsgrupp för SIG unga.

Under 2020 genomförs ett arbete med att ta fram och börja använda en ny uppföljningsmall gällande in- och utskrivna inom SIG unga vuxna. Syftet är att socialförvaltningen ska kunna följa det arbete som görs i stadsdelsförvaltningarna på ett bättre sätt. Resultatet ska kunna följas för respektive stadsdel samt på övergripande nivå.

Ytterligare en workshop kommer att hållas i höst i syfte att implementera vägledningen för SIG unga vuxna. Workshopen kommer rikta sig till medarbetare och chefer som arbetar med SIG unga vuxna.

Arbetet med implementering av vägledningen, uppföljningsmallen för SIG unga vuxna, framtagandet av vägledning och uppföljningsstruktur för SIG unga är en prioriterad fråga och kommer att följas upp av såväl styrgrupp, styrande samverkansgrupp och operativ ledningsgrupp.

Socialförvaltningen kommer under hösten ha möten med Göteborg stad och Malmö stad för att gemensamt titta på effektiva insatser för målgruppen med särskilt fokus på att minska kriminaliteten. Socialförvaltningen kommer även tillsammans med kriminalvården/frivården utveckla socialtjänstens kompetens kring verk samma metoder och arbetssätt med fokus på kriminalitet.

Som ett led i att tydliggöra gränsdragningen mellan SIG och avhopparverksamheten på Enheten för hemlösa kommer den nyinrättade funktionen som avhopparsamordnare framöver att delta i den operativa ledningsgruppen för SIG unga vuxna.

Socialförvaltningen har köpt in licens och utbildning för behandlingsprogrammet "Kriminalitet som livsstil" till socialförvaltningens behandlingsenhet. Socialförvaltningen föreslår att samtliga stadsdelsförvaltningar ges möjlighet att erbjuda programmet till individer från 18 år som vill ha stöd för att lämna en kriminell livsstil.

Enheten för hemlösas avhopparsamordnare finns tillgänglig för individuellt stöd till stadsdelsförvaltningarna.

Enheten för hemlösa har ett nära samarbete med polisen. Från och med 1 september samlokaliseras avhopparsamordnaren med BOPS samordnare i syfte att underlätta och effektivisera samverkan samt påskynda processerna. De kommer att vara samlokaliserade med BOPS i polishuset på Kungsholmen vissa dagar i veckan.

Jämställdhetsanalys

Inom såväl SIG som avhopparverksamheten är pojkar och män i majoritet. Pojkar och män är den grupp som står för den större delen av våldsbrotten. Verksamheterna har hittills haft kontakt med ett

fåtal flickor och kvinnor. Det är viktigt att utveckla metoder och insatser för att fånga upp och stödja flickor och kvinnor i kriminalitet. Detta är ett utvecklingsarbete som socialförvaltningen kommer följa.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner redogörelsen för tre pågående budgetuppdrag gällande stärkt samordning och styrning av sociala insatsgrupper, utveckling och förstärkning av arbetet med avhoppare samt utökning av målgrupp.